

Természetközeli erdőgazdálkodás a Szlovák Államerdészet Kékkői Erdészetének területén

2025 októberében az Ipoly Erdő Zrt. munkatársai szakmai napra kaptak meghívást a Szlovák Államerdésztől (LESY SR) a Kékkői Erdészet területére, Csall (Čelovce) község határába. A rendezvényt az OEE Felvidéki és Balassagyarmati Helyi Csoportja készítette elő. A nap folyamán a település körüli – Pro Silva mintaterületként is működő – erdőtömbben különböző korú, főként kocsánytalan tölgyes állományokban mutatták be az általuk folytatott természetközeli erdőgazdálkodást. A szlovák szakmai nyelvben és az erdészeti jogszabályokban a *természetközeli gazdálkodás* mint szakkifejezés a hazai nem vágásos – elsősorban átmeneti és örökerdő – üzemmódokban folytatott gazdálkodás megfelelőjeként értelmezhető.

A csalli erdőtömb elhelyezkedése

Vendéglátóink szívélyes fogadtatása után a lévai üzemegység (erdőgazdaság) kollégáinak köszöntőjét hallhattuk: *Róbert Brodziansky* – igazgató, *Maros Svec* – igazgatóhelyettes, *Rományik György* – erdőgazdálkodási főmérnök, *Zuzana Kociová* kékkői erdészeti vezető asszony, továbbá *Berecki Gábor* – erdőmérnök, kerületvezető erdész köszöntötte a társaságot. Külön említést érdemel, hogy a fiatal kerületvezető kolléga édesapjától vette át néhány évvel ezelőtt a kerület irányítását.

A rendezvény házigazdájaként bemutatkozó Kékkői Erdészet mintegy 13 ezer hektár erdőt kezel, többek között Ipolyság, Palást, Igló és Tótkelesény erdőtömbjeiben. Az általuk kezelt területek 56%-a állami tulajdonú, a többi magántulajdonú erdő, illetve egy kis arányban bérelt egyéb terület. Az erdészet 11 kerületre oszlik, melyek mérete 800–1500 hektár közötti. A fakitermelés erdőtervi lehetősége közel 42 ezer m³/év.

A nem állami tulajdonú erdők magas arányából (41%), a csülkös vad nagy létszámából, valamint egyéb, elsősorban – a változó – termőhelyi tényezők-

ből fakadó erdőfelújítási nehézségek miatt évente körülbelül 30 000 m³ faanyagot termelnek ki. Fő állományalkotó fajaik a kocsánytalan tölgy, cser, fehér akác, gyertyán, bükk, a tűlevelű fajok közül az erdei fenyő. A többi elegyfaj csak kisebb arányban képviselteti magát.

A hét megállót magába foglaló körút során a helyi kollégák minden helyszínen információt adtak az adott erdőrészlet leírólapon szereplő adatairól, a legutóbbi és a korábbi fahasználatának módjáról, idejéről, mértékéről. Mindezek mellett láthattuk az elvégzett egyéb erdőművelési beavatkozásokat is a terepen.

Alapvetően dombvidéki viszonyok között, 350–450 méter tengerszint feletti magasságban fekvő, 80–110 év közötti korú gyertyános tölgyesekben, cseres tölgyesekben jártunk. A vulkanikus kőzeten kialakult barna erdőtalajokon tenyésző állományokban a tölgy elegyaránya volt a legnagyobb, ezt követte a cser, a gyertyán és végül a bükk.

Az állományok hasonlók a hazai dombvidéki őshonos erdeinkhez

Különböző korú és méretű „lékek”, sűrű tölgy fiatalossal

Elegyfajként megjelent a magas kőris, a madárcseresznye és az erdei fenyő, melynek egyedei itt is jelentős pusztulást mutattak. Az állományok képe nagyon hasonló volt az Északi-középhegység dombvidéki jellegű kistájain tapasztaltakhoz – nem is voltunk földrajzi értelemben nagy távolságra azoktól.

Hasonlóan hazánkhoz, ott is 10 éves erdőtervi ciklusokban tervezik meg az erdőgazdálkodás feladatait. A csalli erdőtömb tölgyeseit a 2000-es évek eleje óta azonos elvek mentén kezelik, tehát a terepen tapasztalt sikeres erdőfelújulás és erdőkezelés több mint 20 éve zajlik már ilyen körülmények között.

A tölgyesekkel való *természetközeli erdőgazdálkodás* több szakaszát figyelhettük meg. Különböző stádiumait láttuk a nálunk talán leginkább csoportos szálalóvágásnak megfelelő erdőfelújítási módnak.

Ezekben a relatíve idősebb (90–100 éves) erdőkben egy erősen elnyújtott erdőfelújítás volt a kezdeti szakmai elgondolás – mely legalább 40 évig tart, nagy vágásterületek nélkül.

Első lépésként a vágásérett állományokból, az erdőfelújítási folyamat megkezdése előtt az árnyéktűrő fajok magtermő egyedeit – elsősorban a gyertyánt – szinte teljesen eltávolították. Az első, kis erélyű bontóvágásig a földben lévő átfekvő magok nagy része így csíráképtelenné vált, utánpótlás nélkül.

Az enyhe bontóvágás utáni első makktermést követően, tömegesen megjelent újulatra alapozott erdőfelújítá-

tás során alapvetően nagyobb lékeket vagy inkább kisebb végvágásokat alkalmaznak, és az így kialakult foltokat bővítik később több ütemben a – *jogszabályban meghatározott 0,2-0,3 hektáros* – végső méretükig.

Közelítőnyom-hálózatot előre nem terveznek, a fakitermelési technológia tekintetében legtöbbször még a hagyományos erdészeti traktor, illetve csörlős vonszoló kombinációját alkalmazzák.

Ahol szükséges, időközben állomány alatti ápolásokat végeznek, főleg a korábban erősen gyertyános erdőrészekben. Az ápolások mértéke jóval alacsonyabb, visszatérési ideje ritkább a klasszikus vágásos, nagy területű természetes felújításokéhoz képest.

Az esetek többségében a szeder is csak olyan kis mennyiségben van jelen, hogy az nem jelent kockázatot az újulatra. Azokon a foltokon, ahol mégis tömegesen jelenik meg a szeder, eseti vegyszeres védekezést is alkalmaznak, csakúgy mint a szórványosan már náluk is megjelenő bálványfa ellen.

Minden helyszínen általánosan bőséges újulatra fogadott minket, a „csak” megbontott állományrészek alatt is. A 2000-es évek elején kialakított lékek, felújítási foltok területén mára tisztítás korú fiatalosok köszönnek vissza, abszolút tölgy dominanciával (!).

A kísérletnek induló, mára üzemszerűen alkalmazott erdőkezelési, erdőfelújítási módszer újabb erdőtervezési fázisaiban, az erdőfelújítás időintervallumát a kezdeti 40 évről már 60 évre módosították. Vadkár elhárítására szolgáló kerítéseket a nap folyamán sehol

nem láttunk, nem is alkalmaznak ilyet a kerületben.

A kérdés mindannyiunkban már a helyszínen felmerült: mik azok a módszertani elemek, tényezők – a mieinkkel azonos vagy nagyon hasonló termőhelyi viszonyok mellett –, amik lehetővé teszik a sikeres tölgy erdőfelújítást e hasonlóan kis területű, elnyújtott szálalóvágásos eljárás során?

A fent leírt szakmai lépéssorozat elemei közül a helyi kollégák az árnyék-tűrő fajok megfelelő kezelését emelték ki. A másik, talán legfontosabb kulcskérdés azonban – a helyi kollégák véleménye szerint is – *az erdőnek megfelelő vadgazdálkodás.*

A meglátogatott erdészkerület területén a vadászati feladatokat egy 5 főből álló társaság végzi, mely a vadászati lehetőséget 10 évre bérli az erdőgazdaságtól. A bérelt vadászterület 970 hektár, melyből 920 erdő, ami lefedi a terület 80–90%-át.

Évente ezen a közel ezer hektáron 130–150 db csülkösvadat hoznak terütekre, ami beszédes szám, tekintve a terület méretét. Az elejtések között, körülbelül 40 gímszarvas mellett közel azonos mértékben szerepel a vaddisznó és a dám, valamivel kisebb arányban a muflon és őz. Nem állíthatjuk, hogy alacsonyok lennének ezek a kilövési számok, főként a hazánkban is magasnak tartott nagyvadlétszám mellett ismert terítékadataink tükrében.

Házigazdánk esetében szerencsés helyzetet teremt az, hogy az illetékes kerületvezető erdész az ötfős társaság tagja, és a teríték – főként tarvad részének – meghatározó elejtője. A vadászat során – a helyi kollégák is ezt erősítették meg – vélhetően jelentős mennyi-

A felújulás az egész területen elindult

ségben a környező területekről „beszivárgó” vadat ejtik el, hiszen a területen az erős vadászati nyomás miatt alacsony az állandó vadlétszám. Nagyragadozók – farkas, hiúz, medve – mint az erdőművelési folyamatok aktív „támogatói”, a területen érdemben nincsenek jelen.

A helyszínen látottak, a hallott információk és a kialakult élénk szakmai beszélgetések azt erősítették meg, hogy *a tő melletti erdész és vadász kollégák jól felkészült, lelkiismeretes és összehangolt munkája elengedhetetlen az ilyen típusú erdőkezelés sikeres műveléséhez.*

A helyi kollégák beszámolója alapján a vadhatás már a néhány tíz kilométerrel távolabb fekvő erdőtömbjeikben is jelentősen eltér az ittenitől, *kedvezőbben irányban.*

Hazai fokozatos felújítóvágásaink sikerességének is az egyik alappillére – a kellő mennyiségű, vitális újulat mellett – a vadhatás megfelelő szinten tartása.

Személyes tapasztalatom, hogy az Ipoly Erdő Zrt. Kelet-cserháti Erdészeti területén a szálalóvágásaink, illetve végvágásaink elvégzéséhez erdőtervi előírással rendelkeznek az adott erdőrészek, a kellő mennyiségű cse-

mete az újulati szintben pedig rendelkezésre áll. *A szűk keresztmetszet vad által okozott rágaskár kérdése.*

Az elmúlt két évtizedben olyan robbanásszerű szaporodás tapasztalható mind a gímszarvas, mind a dámszarvas állományában, amely magas kockázatot jelent fahasználati lehetőségeink kihasználására, sőt a megkezdett erdőfelújításaink sikeres befejezésére is.

Nem szabad elfelejteni, hogy üzemi vadászterületeinken a megoldás lehetőség a kezünkben van. Idegen vadászatra jogosultak területén, az esetek többségében sokkal nehezebb a helyzet.

Tanulságos volt látni alig pár tíz kilométerre az országhatártól, hogy a körülmények szerencsés együttállása esetén, tudatos szakmai lépésekkel kiemelkedő eredményeket lehet elérni a szálalóvágásos tölgygazdálkodásban. Gondolatébresztő, hasznos szakmai tapasztalatokkal lettünk gazdagabbak.

Ezúton is szeretnénk megköszönni az OEE két helyi csoportjának, de főként a Szlovák Államerdészetnek (Lesy SR), ezen belül is a Kékkői Erdészeti társaságnak, a szívélyes fogadtatást, a tartalmas és tanulságos szakmai bemutatót és diskurzust.

Kovács Krisztián

erdőművelési műszaki vezető
Ipoly Erdő Zrt., Kelet-cserháti Erdészeti

Kocsánytalan tölgy újulat „piramis”